

*Пенчо Славейков - поетът, който
остана неразбран*

Гергана Бързанова

5 б клас

1 СО „Пенчо Славейков“

Родната къща на поета в Трявна

Пенчо Петков Славейков е роден на 27 април 1866г. в гр. Трявна. Той е най-малкият син в семейството на Петко Славейков. Учи в Трявна и Стара Загора, където през 1876г. Баща му е назначен за учител. Той е свидетел на опожаряването на града по време на Руско-турската война, споменът за което става основа за написването на поемата „Кървава песен“.

След края на войната се премества в Сливен, през 1879г. Отново в Търново, където баща му Петко Славейков издава вестниците „Остен“ и „Целокупна България“, а Пенчо Славейков ги разпространява.

Живот в София и Пловдив

В края на 1879г. семейството се установява в София, където Славейков учи до 1881г. След въвеждането на Режима на пълномощията, баща му е арестуван.

Продължава образованието си в Пловдив. През 1883г. е един от водачите на ученическия смут в Пловдивската реална гимназия против лошото преподаване на предметите, след като учители като П. Славейков, П. Каравелов и Трайчо Китанчев били заменени с „парфюмирани контета и умствено боси възпитатели“. По това време той е под въздействието не само на баща си, но и на Петко Каравелов.

През тези години се заражда любовта му към *народното творчество*. Цялото семейство записват народни приказки, песни, легенди, старинни предания. Славейков придружава често баща си в пътуванията до различни краища за езикови, етнографски и фолклорни проучвания, изучава от първоизвора изкуството и езика на народа.

Живот в София и Пловдив

1884г. се оказва преломна за поета. Той заспива върху заледената р.Марица и заболява тежко. Въпреки продължително лечение в Пловдив, София, Лайпциг, Берлин и Париж се възстановява частично. След борбата със смъртта Славейков се отдава на мрачни мисли, страда от меланхолия, като търси лек в книгите на Тургенев, Короленко, Ибсен, Ницше, Хайне и др. В борбата си той гледа на страданието като на велик учител, извисяващ духа и да осмисля творческата самота.

Макар този нещастен случай да го оставя инвалид за цял живот, именно след него Славейков израства и се превръща в поет от световна величина. Болката и страданието не го надвигват, а напротив – усъвършенстват личността му. Според него именно тези състояния на духа правят човека свръхчовек, те помагат да овладееш Битието, да откриваш тайните на познанието, да постигнеш духовно спасение.

Живот в София и Пловдив

Към средата на 1884г. семейството се завръща в София. През 1885г. той се сближава с Ал. Константинов и двамата сътрудничат на списание "Библиотека Св. Климент" с преводи от руски поети. Това затвърждава критичното отношение на поета към стамболовизма и към тогавашната българска обществено-политическа действителност, подхранва политическия му демократизъм. С критично-обществен патос са пропити много негови стихотворения от този период - "Бащин край", "Любимий падишах", "Дим до бога" и др.

Славейков пише и интимна лирика, която събира в първата си книга "Момини сълзи". Но разбрал нейната незрялост, една година след излизането и поета изземва непродадените екземпляри и ги изгаря.

В началото на 90-те години се очертава друга тенденция в творчеството му - вглъбяване в света на исторически личности, велики творци, герои на духа. През 1892 г. в списание "Мисъл" се появяват поемите "Cis Moll", "Сърце на сърцата", "Успокоения", "Флорина". По това време в поезията му се набелязват идейно-емоционални, жанрови-стилови насоки, характерни за зрялото му творчество - патриотична, баладична, фолклорна, лирична, фолософско-историческа.

Живот в Лайпциг

Развитието на индивидуалиста Славейков продължава, когато отива да учи философия в Лайпциг през 1892 година. Именно това заминаване оказва влияние на неговото творчество. Запознавайки се със западните философски течения и по-специално с тези на Хайне и Ницше, Славейков доусъвършенства идеята си за самотния, но извисен духовно човек. По време на този престой Славейков написва едни от най-запомнящите се свои епически стихове „Ралица“, „Бойко“ и „Неразделни“, които биват събрани в книгата „Епически песни“. Започва и епопеята „Кървава песен“, която пише през целия си живот.

ЖИВОТ В Лайпциг

Интересът на Славейков към живописата и скулптурата го насочва към Лайпцигското дружество на любителите на изкуството, в което членува. Член е и на Лайпцигското литературно дружество; посещава театрални премиери. С многостранните си интереси, с неизтощимото си остроумие си спечелва авторитет сред българските студенти. Още през първата година на следването си е избран за председател на българската секция към Славянското академическо дружество, а на следващата година става председател. Подготвя дисертация на тема "Хайне в Русия", но не успява да я завърши.

Отново в България

Славейков се завръща в България в началото на 1898г. и става член на Българското книжовно дружество. Назначен е за учител в Софийската мъжка гимназия. Става близък помощник на д-р Кръстьо Кръстев в редактирането на сп. "Мисъл". Става член на кръга „Мисъл”, който е първият цялостен естетически кръг в България, чийто вдъхновител и основоположник е. Естетиката на кръга се доближава много до тази на борбения поет, затова той сътрудничи от първата до последната година на изданието. Много важна роля в неговия жизнен и духовен път е любовта му с поетесата Мара Белчева. С нея той свързва живота си през 1903 г. Заедно превеждат "Тъй рече Заратустра" от Ницше. Години наред те работят съвместно и върху неговата поема "Кървава песен". Славейков е поддиректор и директор на Народната библиотека, директор на Народния театър. През 1908г. организира турне с театъра в Македония, което се превръща в културна и обществена манифестация. За краткия си престой в Народния театър Славейков се проявява като високоерудирани и талантлив ръководител и режисьор. Бранейки независимостта на театъра, той отново влиза в конфликт с правителството. Творчеството му именно тогава достига своя връх. Излиза от печат лирическата книга „Сън за щастие” (1906), която е съвкупност от миниатюри, акцентиращи върху покоя, тишината и красотата. Четири години по-късно се появява поетическият му сборник „На острова на блажените”.

1909г - 1911г.

През 1909г. е командирован в Москва за участие в честването на 100-годишнината от раждането на Гогол. От Русия пише няколко писма до Мара Белчева, в които се изявява като народолюбец и антимонархист, хуманист и демократ. Заедно с проф. Васил Златарски прибира в България костите на Марин Дринов и библиотеката му.

По време на Славянския събор 1910г., като демократ и привърженик на идеята за славянско единение на културна почва и на братско съгласие, Славейков протестира в отворено писмо до делегатите на събора и в реч на публично събрание.

През 1911г. Е командирован в Цариград, Атина, Неапол, Соренто, Рим, за да се запознае с развитието на библиотечното дело. След Завръщането си в София Славейков се отдава на трескава работа- завършва 2 част на "Кървава песен", подготвя антологията "Немски поети".

1911г. - 1912г.

Изгнанието на поета започва на 10 юли 1911г. след като Министърът на просвещението Стефан Бобчев го уволнява от поста директор на Народната библиотека и го назначава за уредник на училищния музей при Министерството на народното просвещение. Славейков не заема длъжността и заминава за чужбина. Преди да отпътува, председателства събрание, на което се учредява клон на дружеството "Приятели на руския народ". В края на август заминава за Цюрих заедно със своята любима Мара Белчева.

Живеят в различни градове- Люцерн, Хофлу, Горат, Гьошенен, Андермат, Лугано. Силният душевен гнет влушава здравето му. Славейков полага неимоверни усилия да работи. В края на ноември пристига в Италия. Най-дълго се задържа в Рим. През май 1912г. отново е на път търсейки лек за тялото и душата си.

Край на житетския и творчески път

Прокуден от родината си и дълбоко обиден на българските политици, поетът умира на 28 май 1912г. Той получава удар, последван от втори и издъхва в прегръдките на Мара Белчева с последните думи: "Светлина".

Погребан е в селското гробище, а през 1921 г. костите са му пренесени в България.

*Боян Пенев,
пощ.картичка
до негов
приятел*

"Нейде из Андите. На път за Цюрих и оттам за Мюнхен. Снощи погребяхме Пенча. Не смъртта е жестока-жесток е животът. Едно тихо изоставено, селско гробище, наоколо планини, долу езеро. Чужди край. Но бог и природата говорят неговата реч. Една тъмна, непреодолима мъка лежи на душата ми. Не постигна ли най-сетне Пенчо онова, за което цял живот е жадувал? Не смъртта-а спокойствието и тишината на отрудена и измъчена душа".

Творчество

Творчеството на Славейков е жанрово и проблемно многообразно. Той е майстор на най – краткия жанр (лирическата миниатюра) и на най – дългия (поемата). Основен обект на неговата лирика е човешката душа. Това определя и двата основни мотива в творчеството му – свободата и самотата. Самотата за него означава жестоко страдание, разграничава твореца от обикновения човек.

Свободата Славейков я вижда в два плана:

- Като разкъсване на връзките личност – общество ;
- Като възможност душата да се отдели от всяко влияние и човекът да се превърне като “месия”. Това превръща човека в личност и привърженик на “чистото изкуство”.

Поета въвежда в българската литература модернизма и неговото първо проявление – индивидуализма. Той е фигура на Прехода, чрез която се осъществява естетическият прелом в българската литература от реализъм към модернизъм. Влияние върху неговото творчество оказват:

- Философията на Ницше ;
- На професора по естетика Йоханес Фолкелт
- На любимите си поети: Гьоте, Хайне, Пушкин и Адам Мицкевич;

Стихосбирката "Момини сълзи"

През 1888г. излиза първата стихосбирка на Пенчо Славейков – „Момини сълзи“, създадена под влиянието на Хайне. Въпреки това младият поет е недоволен от първата си лирическа книжка и полага усилия да я изземе от пазара и да я унищожи.

Независимо от реакцията на поета, Вазов му пише в писмо, че в нея „блика струя от нова, игрива и нежна поезия“.

Стихосбирката "Епически песни"

Първата книга от тази стихосбирка излиза през 1896г., а втората със заглавие "Блянове" през 1898г. Двете книги са редактирани и издадени отново през 1907г. под името "Епически песни".

Героичното начало е водещо и то е свързано с нравствения подвиг на хората, противопоставили се на житейските обстоятелства.

Ценител на българския фолклор

Поемата „Ралица“ е част от стихосбирката „Епически песни“, издадена през 1907 година. Творбата представя образа на „вечната българка“, която вплита в себе си не само физически, а и нравствени добродетели. В своята същина образът на Ралица въплъщава в себе си всички нравствени добродетели, които една жена трябва да притежава, според поета – тя е красива, добра, вярна на себе си и на любовта.

РАЛИЦА

*Като оназ вечерница в небото,
една бе в село Ралица девойка,
и цяло село лудо бе по нея.*

"CIS MOLL"

Поемата „Cis Moll“ се свързва с един драматичен момент от живота на великия композитор Бетовен. На 30-на годишна възраст, той започва да губи слуха си и в един момент оглушава.

Основният конфликт, около който е изградена поемата е битката на човек със Съдбата. Славейков насочва литературата в една нова посока – да живееш в името на един висш идеал-пътят на творчеството, което единствено може да осмисли човешкия живот.

“Сърце на сърцата”

Чрез образа на английския поет Шели, Славейков осмисля необходимостта човекът да се издигне над битовото и да открие истинския смисъл на живота. Основната тема тук е между разум и сърце. Изведен е образът на идеала, който всеки човек трябва да носи в душата си. На пръв поглед Шели е победен от бурята (символ на тленното и физическото), но сърцето му остава живо и пулсирайки в сърцата на всички хора да раздава вечната любов. Така се затваря мотивът поставен в заглавието на творбата – сърцето, а не разумът, е висшата сила.

Поемата "Кървава песен"

Поетът замисля поемата още през 1893 г. при следването си в Лайпциг, но не успява да я завърши. От 1906 до 1910 г. печата откъси от нея. През 1911 г., макар и недовършена, поемата е публикувана в самостоятелно издание, а през 1913 г. след неговата смърт, е издадена под редакцията на д-р Кръстев. Това издание включва още три части, над които Славейков е работил в последните, вече изгнанически месеци на своя живот. За самия Пенчо Славейков „Кървава песен“ е шедьовъра на живота му. Замисъла на "Кървава песен" е не да се увековечат историческите събития, а да се прозре скритата в тях духовна мисъл. Според д-р Кръстев като „една грандиозна национална епопея, която няма равна на себе си не само в славянските литератури“.

Заради нея шведският писател и член на Нобеловия комитет Алфред Йенсен внася на 30 януари 1912 г. предложение нейният автор да бъде удостоен с Нобелова награда за литература.

"Шведската академия се намира пред щастливи и съвсем необикновени обстоятелства, да може да представи на Европа един безспорно голям поет, при когото може да се констатира наличието на поетически шедьовър – „Кървава песен“.

Поради преждевременната смърт на поета предложението да бъде удостоен с Нобелова награда не е разгледано от Нобеловия конгрес.

До ден-днешен обаче този шедьовър си остава най-непрочетеното, най-недооцененото от родната публика произведение на Пенчо Славейков.

Снимки на поета

